

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศต่างๆ ได้มีการติดต่อเชื่อมโยงกันในหลายกิจกรรมทั้งทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ จนกระทั่งผูกพันเกี่ยวโยงในระบบเศรษฐกิจโลก ในทางปฏิบัติประเทศต่างๆ ทุกประเทศในโลกยอมรับการเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจโลก และไม่มีประเทศใดเลยที่สามารถแยกตัวออกมา หรือทิ้งบทบาทของประเทศที่มีในระบบของการพึ่งพาซื้อขายแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน สำหรับอัตราการพึ่งพากันและกันระหว่างประเทศต่างๆ นี้ได้เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยในรอบระยะเวลาที่ผ่านมาอัตราการเพิ่มขึ้นในการค้าขายสินค้าระหว่างประเทศมีอัตราที่สูงขึ้น การรวมตัวเข้าด้วยกันของระบบเศรษฐกิจโลกเป็นไปในหลายๆ รูปแบบ การโยกย้ายปัจจัยการผลิตต่างๆ ระหว่างประเทศมีมากขึ้น ทั้งแรงงานที่ชำนาญและไม่ชำนาญ สินค้าประเภททุนและการเคลื่อนไหวของการลงทุนระหว่างประเทศ การเคลื่อนย้ายถ่ายเททรัพยากรที่ก้าวหน้าในการผลิต การบริหาร และการจัดการ โดยผ่านการลงทุนโดยตรงก็มีความสำคัญมากขึ้น การอพยพย้ายถิ่นของแรงงานก็มากขึ้น บริษัทข้ามชาติต่างๆ มีผลทำให้ตลาดสินค้าขยายตัวกว้างขวางขึ้น และเป็นการขยายตลาดปัจจัยการผลิตให้กว้างขวางขึ้นด้วย

การค้าชายแดน เป็นส่วนหนึ่งของการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญ มีหลายประเทศที่มีการค้าชายแดนในแนวชายแดนของประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน และจากสภาพที่ตั้งภูมิศาสตร์ของประเทศไทยที่เป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีอาณาเขตที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ ทั้งภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคใต้ สำหรับภาคเหนือนี้มีมูลค่าการค้าชายแดนระหว่างภาคเหนือกับสหภาพพม่า-สปป.ลาว และจีนตอนใต้ ในช่วงไตรมาสที่ 2 ปี 2548 มูลค่าการค้าผ่านด่านศุลกากรเพิ่มขึ้นจากระยะเดียวกันปีก่อนร้อยละ 21.3 เป็น 5,780.1 ล้านบาท ชะลอลงเมื่อเทียบกับที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 82.2 ระยะเดียวกันปีก่อน (ในรูปดอลลาร์ สรอ.เพิ่มขึ้นร้อยละ 23.0 เป็น 147.4 ล้านดอลลาร์ สรอ.) โดยขยายตัวในอัตราชะลอลงทั้งการส่งออกและนำเข้า โดยมีมูลค่าการค้าชายแดนส่วนใหญ่มาจากจังหวัดเชียงราย คือ อำเภอแม่สาย และ อำเภอเชียงแสน

อำเภอแม่สายและอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นอำเภอที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยอำเภอแม่สายมีอาณาเขตติดกับประเทศพม่า อำเภอเชียงแสนมีอาณาเขตที่ติดกับประเทศพม่า ลาว และมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าจากประเทศจีนตอนใต้

(ยูนนาน) ทั้งนี้มีมูลค่าการค้าชายแดนระหว่างไทย พม่า ลาว และจีนตอนใต้ ของ 2 อำเภอ มีแนวโน้มที่จะเติบโตเพิ่มขึ้น ปัจจุบันสภาพการค้าของทั้ง 2 อำเภอ มีความแตกต่างกัน อำเภอแม่สายมีอาณาเขตติดกับประเทศพม่า นักท่องเที่ยวนิยมไปซื้อสินค้า เพราะสามารถเดินทางไปซื้อสินค้าในเขตพม่าได้สะดวก การค้าส่วนใหญ่จะเป็นการค้าปลีก สำหรับอำเภอเชียงแสนมีอาณาเขตติดกับประเทศพม่าและประเทศลาว และมีเส้นทางคมนาคมทางน้ำในการขนส่งสินค้าไปยังประเทศจีนตอนใต้ (ยูนนาน) การค้าส่วนใหญ่จะเป็นการค้าส่ง จากสภาพการค้าทั้ง 2 อำเภอมีผลต่อการพัฒนาพื้นที่ที่ต่างกัน

ด้วยศักยภาพการค้าชายแดนของอำเภอแม่สายและอำเภอเชียงแสนที่มีลักษณะแตกต่างกันดังกล่าว ดังนั้นการศึกษาถึงสภาพการค้าชายแดน การดำเนินธุรกิจชายแดนจึงเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการค้าชายแดน และเป็นแนวทางการส่งเสริมการค้าชายแดนของรัฐบาลต่อไป

รูปที่ 1.1 แสดงอาณาเขตติดต่อเพื่อนบ้านของพื้นที่จังหวัดเชียงราย และเส้นทางการค้าชายแดน อำเภอแม่สาย และอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ที่มา : สำนักงานอำเภอแม่สาย (พ.ศ.2548)

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การค้าชายแดนในเขตอำเภอแม่สาย และอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
- 2) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการค้าชายแดนระหว่างอำเภอแม่สาย และอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.3 ขอบเขตการศึกษาและวิธีวิจัย

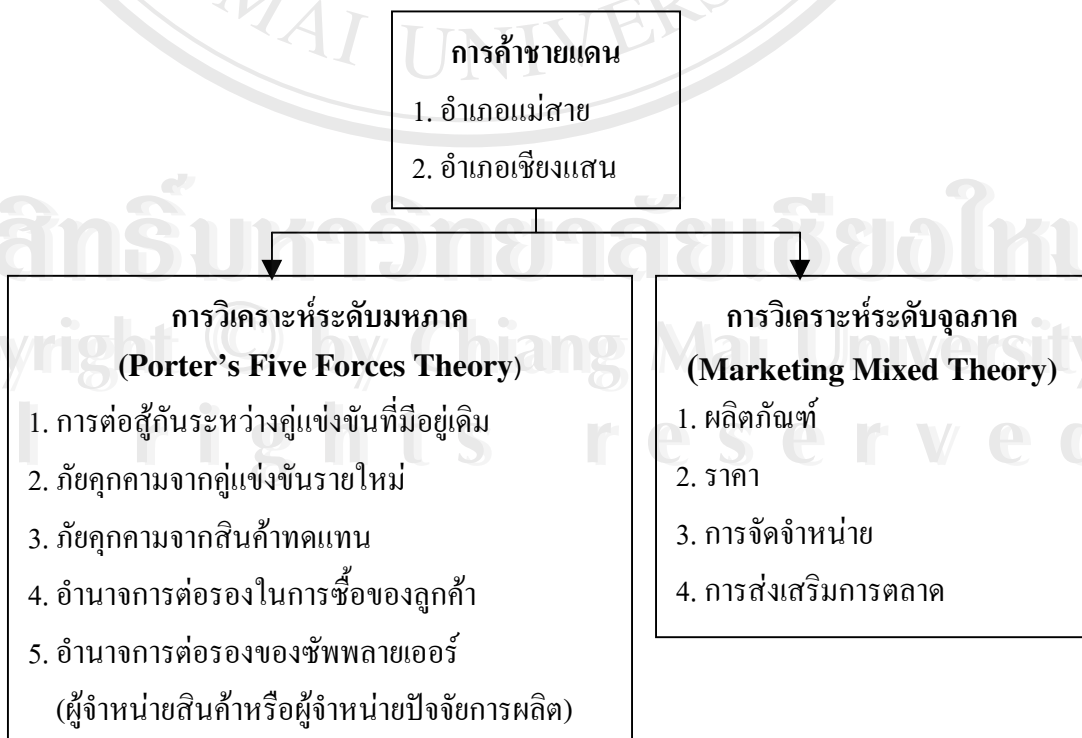
1) ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาสภาพการค้าและผู้ประกอบการค้าส่งที่ประกอบกิจการค้าชายแดน ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สายและอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

2) กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาการค้าชายแดน 2 อำเภอ คือ อำเภอแม่สายและอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีการวิเคราะห์ 2 ระดับ คือ ระดับมหภาคและระดับจุลภาค โดยระดับมหภาคจะใช้ทฤษฎีแรงกดดัน 5 ประการในการแข่งขันทางธุรกิจ (Porter's Five Forces Theory) ส่วนระดับจุลภาค จะใช้ทฤษฎีส่วนประสมการตลาด (Marketing Mixed Theory) ในการศึกษา ซึ่งสามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลได้ตามแผนภูมิดังนี้

รูปที่ 1.2 แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลการค้าชายแดน

โดยทำการศึกษาปัจจัยตัวชี้วัดการวิเคราะห์ระดับมหภาคและระดับจุลภาคดังนี้

การวิเคราะห์ระดับมหภาค

1. การต่อสู้กันระหว่างคู่แข่งที่มีอยู่เดิม คือจำนวนคู่แข่งที่ดำเนินกิจการค้าส่งในสินค้าประเภทเดียวกัน ในพื้นที่เดียวกันหรือใกล้เคียง ที่ดำเนินกิจการมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ฯลฯ
2. ภัยคุกคามจากคู่แข่งรายใหม่ คือจำนวนคู่แข่งรายใหม่ที่เข้ามาในตลาดในสินค้าประเภทเดียวกัน หรือประกอบกิจการที่มีผลต่อการดำเนินการค้าของผู้ประกอบการ ฯลฯ
3. ภัยคุกคามจากสินค้าทดแทน คือจำนวนคู่แข่งจากภายนอกพื้นที่ที่เข้ามาในตลาดการค้าชายแดน ฯลฯ
4. อำนาจต่อรองในการซื้อของลูกค้า คือจำนวนผู้ค้าส่งที่จำหน่ายสินค้าเหมือนกัน รวมทั้งผู้ค้าส่งที่จำหน่ายสินค้าทดแทน และปริมาณในการสั่งซื้อของลูกค้า ฯลฯ
5. อำนาจการต่อรองของซัพพลายเออร์ คืออำนาจในการต่อรองในการขายของผู้ที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตสินค้า โรงงาน ผู้ค้าส่ง ตัวแทน ฯลฯ ที่เป็นผู้นำส่งสินค้ามาให้ผู้ประกอบการค้าส่ง เป็นต้น

การวิเคราะห์ระดับจุลภาค

1. ผลិតภัณฑ์ คือสินค้าที่ผู้ประกอบการค้าส่งนำเข้าหรือส่งออก โดยมีมูลค่าสูงสุด 5 อันดับของรายได้ ฯลฯ
2. ราคา คือการกำหนดราคาของผู้ประกอบการค้าส่ง โดยทำการศึกษาว่าผู้ซื้อหรือผู้ขายที่มีอำนาจในการต่อรองราคา ปัจจัยที่สำคัญต่อการตั้งราคาสินค้า และการตั้งราคามีผลต่อการประกอบกิจการอย่างไร ฯลฯ
3. การจัดจำหน่าย คือรูปแบบของการกระจายสินค้า ลักษณะของตลาดในการจำหน่ายสินค้า ช่องทางการจัดจำหน่าย การขนส่งสินค้า คนกลางหรือผู้แทน ฯลฯ
4. การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ คือการส่งเสริมการขายสินค้าของผู้ประกอบการมีรูปแบบหรือวิธีการอย่างไรบ้าง วิธีไหนมีผลต่อการขาย และอะไรเป็นปัจจัยสำคัญต่อการขายสินค้า

3) วิธีการศึกษา

จากกรอบแนวคิดการศึกษา การค้าชายแดนในอำเภอแม่สายและอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีวิธีการศึกษาดังนี้

1. การวิเคราะห์ระดับมหภาค

ทำการศึกษาโดยนำข้อมูลจากงานวิจัย Internet สถิติและข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

2. การวิเคราะห์ระดับจุลภาค

ทำการศึกษาโดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ตามประเด็นในการวิเคราะห์จากกรอบการศึกษา มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษา แบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

เป็นข้อมูลการค้นคว้าจาก Internet วารสาร งานวิจัย เอกสาร และจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

เป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าส่ง ที่ประกอบธุรกิจในการนำเข้า-ส่งออกสินค้า 5 อันดับแรกของปริมาณการนำเข้า-ส่งออก ของด่านศุลกากร ในพื้นที่ อำเภอแม่สายจำนวน 10 ราย และอำเภอเชียงแสน จำนวน 10 ราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มีประเด็นและคำถามในการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดในการศึกษา

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ทำการคัดเลือกจากผู้ประกอบการค้าส่งรายใหญ่ ที่ประกอบกิจการค้าส่งที่ได้ผ่านพิธีการของด่านศุลกากร โดยมีมูลค่าการนำเข้าและส่งออกร้อยละ 50 ของมูลค่าการนำเข้าและส่งออกทั้งหมด ที่ผ่านพิธีการด่านศุลกากร

1.4 นิยามศัพท์

การค้าชายแดน หมายถึงการทำธุรกิจด้านพาณิชย์กรรม การค้าปลีก และการค้าส่ง ในบริเวณชายหรือผ่านพิธีการของด่านศุลกากรในอำเภอแม่สาย และอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ผู้ประกอบการ หมายถึงนักธุรกิจที่ประกอบธุรกิจด้านพาณิชย์กรรมการค้าส่งที่ผ่านพิธีการของด่านศุลกากรในอำเภอแม่สาย และอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

เพื่อนำการศึกษาในด้านศักยภาพการค้าชายแดน ของอำเภอแม่สาย และอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มาประกอบการวางแผนทางการพัฒนาการค้าชายแดนของรัฐ และเป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการค้าชายแดน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved